

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Covid-19 Pandemi Sürecinde Ön Lisans Ameliyathane Hizmetleri Öğrencilerinin Nomofobi Düzeylerinin Belirlenmesi*Sevecen ÇELİK İNCE¹, Arzum ÇELİK BEKLEVİÇ²***ÖZ**

Amaç: Bu araştırmanın amacı ön lisans ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin COVID-19 pandemi döneminde nomofobi düzeylerini incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu araştırmanın örneklemini, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Batı Karadeniz’de bulunan bir üniversitenin Ameliyathane Hizmetleri bölümünde okuyan 106 öğrenci oluşturmuştur. Veriler “Kişisel Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Nomofobi Ölçeği” ile toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20,02±1,10 olup, %87,7’si kadın, tümü bekâr, %58,5’i birinci sınıf öğrencisidir. COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin %92,5’i günlük telefon kullanma süresinde artış olduğunu belirtmiş ve %77,6’sı bu artıştan rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin Nomofobi Ölçeği toplam puan ortalaması 83,14±26,82 olup, alt boyutlardan en yüksek puanı iletişim kuramama alt boyutundan (27,61±10,48) aldıkları ve %51,9’unda orta düzeyde nomofobik olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: COVID-19 pandemi döneminde akıllı telefon kullanma süresinde artış olmakla birlikte öğrencilerin orta düzeyde nomofobik olduğu belirlenmiştir. Pandemi sürecinde öğrencilerin nomofobi riskinin fazla olduğunun farkında olunması ve telefon bağımlılığının önüne geçilmesi amacıyla girişimler planlaması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Telefon; COVID-19, Öğrenci

Determination of nomophobia levels of department of surgery services students during the COVID-19 pandemic*Sevecen ÇELİK İNCE¹, Arzum ÇELİK BEKLEVİÇ²***ABSTRACT**

Aim: The aim of this study is to examine the nomophobia levels of the students in the department of surgery services during the COVID-19 pandemic period.

Method: The sample of this descriptive study consisted of 106 students studying in the Department of Surgery Services at a university in the Western Black Sea Region in the 2020-2021 academic year. Data were collected with the "Personal Descriptive Information Form" and the "Nomophobia Scale".

Results: The mean age of the students participating in the study was 20,02±1,10, 87,7% of students were female, all of students were single, and 58,5% were first year students. During the COVID-19 pandemic, 92,5% of the students stated that there was an increase in the daily phone usage time, and 73,6% stated they were uncomfortable with this increase. It was determined that the total score of the students on the Nomophobia Scale was 83,14±26,82, the highest score among the sub-dimensions was the inability to communicate (27,61±10,48), and 51,9% of students had moderate nomophobia.

Conclusions: Although there has been an increase in the duration of smartphone use during the COVID-19 pandemic period, it has been determined that students are moderately nomophobic. It is recommended to plan interventions in order to be aware of the fact that students are at a risk of nomophobia during the pandemic process and to prevent phone addiction.

Keywords: COVID-19; Smartphone; Student

¹Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilimdalı, Zonguldak, Türkiye

²Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ahmet Erdoğan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikerler Bölümü, Ameliyathane Hizmetleri Programı, Zonguldak, Türkiye

Sorumlu Yazar: Sevecen ÇELİK İNCE

E-posta adresi: sevecencelik@hotmail.com

ORCID No: 0000-0003-3113-4565

Gönderi Tarihi: 23.10.2021

Kabul Tarihi: 30.06.2022

GİRİŞ

Aralık 2019'da Çin'de bulunan Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve Türkiye'de dâhil tüm dünyayı etkileyen Koronavirüs 2019 (COVID-19) dünya gündemini etkileyen bir pandemi olarak kabul edilmiştir (1,2). Virüsün yayıldığı coğrafi alan genişledikçe, virüse bağlı ölümlerde hızlı bir artış meydana gelmiştir (3). Bu bağlamda virüs, büyük popülasyonları psikolojik, sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere halen çeşitli yönlerden etkilemektedir (3). Pandemide dünya genelinde hastalığın yayılımını önlemek amacıyla sosyal mesafe uygulamaları ve sokağa çıkma yasağı gibi uygulamalar gündeme gelmiş (4), özellikle toplu etkinliklerin, eğitim öğretim faaliyetlerinin durdurulması gibi önlemler uzaktan eğitim sürecinin ortaya çıkmasına, sosyalleşmenin kısıtlanmasına ve üniversitede okuyan gençlerin evde kalmasına neden olmuştur. Hastalığın seyri ile birlikte evde kalma süresi uzadıkça toplumun tüm bireyleri olmak üzere özellikle gençlerde akıllı telefon, bilgisayar gibi teknolojiye yönelimde artış olmuştur (4). Günümüzde cep telefonlarının iletişim sağlamak amacı dışında uzaktan eğitim, internet ve sosyal ağlara erişim gibi alanlarda tercih

edilmesi nedeniyle kullanımı giderek artmaktadır (5).

Sosyal bilişim aracılığıyla (internet ağı kullanımı, bilgilere ve sosyal ağlara kolay erişim vb.) yapılacak işlerin kolaylaştırılmasını sağlaması amacıyla cep telefonu tabanlı uygulamaların tercih edildiği ve yararlı yönlerinin olduğu bir gerçektir (6). Bir diğer taraftan cep telefonu gibi bağımlılık yapabilecek cihazların insan sağlığı üzerinde psikolojik ve fiziksel tehlikeli etkileri de olabilmektedir (6). Akıllı telefonların aşırı kullanımı sonucu fiziksel olarak el parmaklarında ve boyunda ağrı, kazaya maruz kalma ihtimalinde artma, fiziksel aktivitede azalma, sosyal aktivite ve ilişkilerde azalma gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir (7). Bir kişi cep telefonunu aşırı kullandığında düşük benlik saygısı, yalnızlık, depresyon, dışa dönük kişilik gibi çeşitli psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir (7,8). Bu olumsuz etkiler arttıkça küresel boyutta toplumsal ve bireysel problemleri beraberinde getirmektedir (8). Ortaya çıkan etkilerden biri de akıllı telefondan ya da mobil internetten mahrum kalma korkusu olarak tanımlanan nomofobidir (7). Mobil bağımlılık

belki de yirmi birinci yüzyılın uyuşturucu dışı en büyük bağımlılığıdır (9).

Nomofobi (NO MOBILE PHONE PHOBIA) veya cep telefonu bağımlılığı olarak adlandırılan bozukluk, sanal iletişimi mümkün kılan, gelişen teknolojilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve modern dünyanın bir bozukluğu olarak kabul edilmektedir (6,9,10). Genel olarak teknolojiye dokunmamanın patolojik korkusu olarak da adlandırılabilir (6).

Nomofobi, bağımlılık sorunlarına yakın bir kavram olmasına rağmen fobiler içerisinde ele alınmakta, yersiz korkuları ve bu korkuların meydana getirdiği olumsuz fiziksel ve zihinsel durumlar ile ilişkilendirilmektedir (6–8). Nomofobi durumunda bir cep telefonu veya bilgisayarla temasın kesilmesinden kaynaklanan bu yoksunluk, endişe, gerginlik, titreme, terleme, taşikardi, solunumsal değişiklikler, panik, korku veya keder gibi durumları meydana getirmektedir (6,8,9).

Nomofobik bireylerin karakteristik özelliklerine bakıldığında; devamlı olarak telefonunda arama ya da mesaj varlığını kontrol etme, kapsama alanı dışında ya da telefon kullanımının sınırlandığı alanlarda endişe duyma, telefonunu 24 saat açık

tutma, yatağa akıllı telefonu ile girme gibi davranışlar karşımıza çıkmaktadır (6).

Nomofobi, özellikle genç nesiller için sağlık, yaşam, zaman ve para açısından ciddi bir tehlike oluşturmaktadır (9,11,12). Tıp, ilahiyat, dış hekimliği ve meslek yüksekokulları öğrencileri ile yapılan çalışmalarda öğrencilerin orta düzey ve üzerinde nomofobik oldukları ve nomofobinin akademik başarılarını olumsuz etkilediği belirlenmiştir (11–17). Gençlerin nomofobiye bağlı obezite, yalnızlık, düşük benlik saygısı, uykusuzluk gibi birçok sorun yaşadıkları belirtilmektedir (18,19).

Sağlık hizmeti sunan bireylerin önce kendi sağlık durumlarının iyi olması gerekmektedir. Bu nedenle teknolojik gelişmelerle yakın zamanlarda ortaya çıkan ve karantina sürecinde artış gösteren nomofobinin, sağlık alanında insana hizmet verecek olan ameliyathane hizmetleri öğrencilerinde yaygınlığının bilinmesinin, COVID-19 sürecinde telefon kullanma durumlarının saptanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde COVID-19 pandemisi sürecinde ameliyathane hizmetlerinde okuyan öğrencilerle bu boyutta

yapılan araştırmalar sınırlıdır. Bu araştırma ile sağlık bakımı alanında insanlara hizmet sunacak olan ameliyathane hizmeti verecek adayların ruhsal ve fiziksel sağlığını etkileyen nomofobi gibi faktörlerin bilinmesi, bu boyutta girişimlerin planlanması yoluyla gelecekte daha sağlıklı hizmet sunan bireylerin yetiştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Amaç: Bu araştırma COVID-19 pandemi sürecinde ön lisans ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin nomofobi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma Nisan 2021-Mayıs 2021 tarihinde Batı Karadeniz’de bulunan bir üniversitenin iki yıllık bir programı olan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Ameliyathane Hizmetleri Bölümü’nde okuyan öğrenciler ile yapılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme: Ameliyathane Hizmetleri Bölümü’nde okuyan toplam öğrenci sayısı; birinci sınıf 76 öğrenci, ikinci sınıf 73

öğrenci olmak üzere 149’dur. Araştırmada örnekleme yöntemine gidilmemiş olup araştırmaya katılmaya gönüllü tüm öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmayı kabul eden 106 (%71,1) öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmaya dâhil edilme kriterleri; araştırmaya katılmaya gönüllü olmak, ameliyathane hizmetleri bölümünde öğrenci olmak ve cep telefonu kullanıyor olmaktır. Dışlama kriterleri ise; araştırmaya katılmaya gönüllü olmamaktır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın verilerinin toplanmasında “Kişisel Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Nomofobi Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan bu form ameliyathane hizmetlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, sınıf, gibi sosyodemografik değişkenlerinin yanı sıra COVID-19 pandemi sürecinde telefon kullanma alışkanlıkları ile ilgili sorulardan oluşmaktadır (20–22).

Nomofobi Ölçeği: Nomophobia Questionnaire (NMP-Q), Yıldırım ve Correia tarafından geliştirilmiş, Yıldırım ve arkadaşları tarafından

Türkçeye uyarlanmıştır. Yedili likert tipte, 20 madde (cronbach alpha 0,92) ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; çevrimiçi bağlantıyı kaybetme, iletişim kuramama, rahatlıktan feragat etme, bilgiye erişememe olarak ifade edilmiştir. Ölçekte yer alan 20 sorunun her biri katılımcılar tarafından bir puan-kesinlikle katılmıyorum, yedi puan-kesinlikle katılıyorum olacak şekilde puanlandırılır (23). Ölçek toplam puandan alınan (NMP-Q) puana göre nomofobi seviyeleri ve alt

boyut maddeleri Tablo 1’de yer almaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 140’dır. Ölçekten alınan toplam puanlara göre nomofobi seviyesi belirlenmektedir. 20 puan nomofobi olmadığını, 21-59 puan hafif seviyede nomofobi olduğunu, 60-99 puan orta seviyede nomofobi olduğunu ve 100-140 puan ise aşırı seviyede nomofobi olduğunu belirtmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Nomofobi toplam puan seviyeleri ve alt boyut maddeleri

Puanlama	Nomofobi seviyesi
NMP-Q=20	Yok
$21 \leq \text{NMP-Q} < 60$	Hafif
$60 \leq \text{NMP-Q} < 100$	Orta
$100 \leq \text{NMP-Q} \leq 140$	Aşırı
Ölçek toplam puan	min 20-maks 140
Boyutlar	İlgili maddeler
Bilgiye erişememe	Madde 1-4
Rahatlıktan feragat etme	Madde 5-9
İletişim kuramama	Madde 10-15
Çevrimiçi bağlantıyı kaybetme	Madde 16-20

Verilerin Toplanması: Araştırmanın verilerinin toplanması için ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan birinci ve ikinci sınıftaki tüm öğrencilere sınıf temsilcileri, ders sorumlu hocaları tarafından online olarak araştırma duyurulmuştur. Araştırmanın amacı, kimler tarafından gerçekleştirildiği gibi bilgiler duyuruda yer almıştır. Duyuru sonrası araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerle online ortamda onamları alınmış ve veri toplama formunun bulunduğu link paylaşarak veriler toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 22,0 paket programı (IBM Corporation Armonk, New York, USA) kullanılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen değişkenler frekans (yüzde), ortalama±standart sapma ve ortanca (min; maks) tanımlayıcı istatistiklerinden uygun olan sunulmuştur. Verilerin normal dağılımına shapiro wilk testi ile bakılmış, normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testler tercih edilmiştir. Nicel verilerin karşılaştırılmasında iki bağımsız grup arasındaki farka Mann-Whitney U testi ile ikiden fazla bağımsız grup için Kruskall Wallis testi kullanılmıştır. Kruskall Wallis testi

sonrası anlamlı çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırılması için posthoc test olarak Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 29.04.2021 tarih ve 36655 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü meslek yüksekokulunun müdürlüğünden yazılı izinler alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan ölçek sahibinden gerekli izin alınmıştır. Araştırmada HELSINKİ Deklerasyonu ilkelerine uyularak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalaması $20,02 \pm 1,10$ olup, %87,7'si kadın, hepsi bekâr, %58,5'i birinci sınıftır. Öğrencilerin %91,5'inin gün içerisinde en çok kullandıkları cihaz akıllı telefondur ve altı yıldan daha fazladır akıllı telefon kullananların oranı %45,3'tür. Öğrencilerin %39,6'sının günlük ortalama telefon kullanma süresi 5-7 saattir (Tablo 2).

COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin %92,5'i günlük telefon kullanma süresinde artış olduğunu belirtmektedir. Günlük telefon kullanım süresinde artış olan öğrencilerin, %77,6'sı bu artıştan rahatsızlık duyduğunu ve %63,3'ü bu artışın en önemi nedenini karantina nedeniyle evde yapacak bir şey bulamama olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin %84,0'ı ise uyumadan önce, %77,4'ü ise uyanır uyanmaz telefona bakmaktadır. Gün içerisinde en çok sırasıyla; uzaktan eğitim ile derslere ve online seminerlere/konferanslara katılmak (%89,6), sosyal medyada gezinmek, paylaşımda bulunmak (%86,8) ve müzik dinlemek için (%82,1) telefon kullandıkları, telefonda en çok kullanılan uygulamanın ise sosyal medya (%56,6) uygulamaları olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %67,1'i canı sıkıldığında telefonla vakit geçirme isteği duyduğunu, %53,8'i telefonun yaşamına zarar verdiğini düşündüğünü ve %47,4'ü ise telefonun özellikle günlük rutin işlere vakit ayırmalarına zarar verdiğini düşündüğü belirtmiştir (Tablo 2). Öğrencilerin Nomofobi Ölçeği toplam

puan ortalaması $83,14 \pm 26,82$ olup, alt boyutlardan en yüksek puanı iletişim kuramama alt boyutundan ($27,61 \pm 10,48$) aldıkları ve %51,9'unda orta düzeyde nomofobi olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Bu araştırmada ölçek cronbach alfa değeri 0,94'dür.

Öğrencilerin kişisel özelliklerine göre nomofobi ölçeği toplam puanı açısından karşılaştırılması Tablo 4'te verilmiştir. Öğrencilerin cinsiyete, sınıfına, akıllı telefon kullanma süresine göre nomofobi ölçeği toplam puan ortalaması açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Günlük ortalama 2 saatten az ve 2-4 saat telefon kullananların, günlük ortalama 5-7 saat telefon kullananlara göre nomofobi toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı derecede az olduğu belirlenmiştir. Uyanır uyanmaz telefona bakan öğrencilerin, bakmayanlara göre, uyumadan önce telefona bakan öğrencilerin bakmayanlara göre nomofobi ölçeği toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 2: Öğrencilerin kişisel özellikleri (n: 106)

Kişisel özellikler	$\bar{X} \pm SS$ (min-maks)	
Yaş	20,02±1,10 (18-23)	
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	93	87,7
Erkek	13	12,3
Medeni durum		
Bekar	106	100,0
Evli	0	0
Sınıfı		
1.sınıf	62	58,5
2.sınıf	44	41,5
Son bir yıldır gün içerisinde en çok kullanılan teknolojik cihaz		
Akıllı telefon	97	91,5
Bilgisayar	8	7,5
Tablet	1	1,0
Akıllı telefonu ne kadar süredir kullanıyor		
1 yıldan az	1	0,9
1-3 yıl	12	11,3
4-6 yıl	45	42,5
6 yıldan fazla	48	45,3
Günlük ortalama telefon kullanma süresi		
2 saatten az	5	4,7
2-4 saat	33	31,1
5-7 saat	42	39,6
7 saatten fazla	26	24,6
COVID-19 pandemi sürecinde günlük telefon kullanma sürenizde bir artış olduğunu düşünüyor musunuz?		
Evet	98	92,5
Hayır	5	4,7
Emin değilim	3	2,8
Toplam	106	100,0

Tablo 2 (devam): Öğrencilerin kişisel özellikleri (n: 106)

Kişisel özellikler	n	%
COVID-19 pandemi sürecinde günlük telefon kullanma sürenizdeki artıştan rahatsızlık duyuyor musunuz?		
Evet	76	77,6
Hayır	6	6,1
Emin değilim	16	16,3
COVID-19 pandemi sürecinde günlük telefon kullanma sürenizdeki artışın en önemli nedeni nedir?		
Karantina nedeniyle evde yapacak bir şey bulamama	62	63,3
COVID-19 ile ilgili araştırma yapma ihtiyacı duyma	0	0,0
Uzaktan eğitim nedeniyle sürekli telefona ihtiyaç duyma	35	35,7
Kendimi geliştirmek için	1	1,0
Uyanır uyanmaz telefona bakma durumu		
Evet	82	77,4
Hayır	7	6,6
Bazen	17	16,0
Uyumadan önce telefon kullanma durumu		
Evet	89	84,0
Hayır	5	4,7
Bazen	12	11,3
Gün içerisinde telefonda en çok kullanılan uygulama		
Sosyal medya (Facebook, Instagram vb.)	60	56,6
Sosyal ağ/iletişim uygulamaları (Whatsapp, mesenger vb.)	26	24,5
Müzik, video paylaşım uygulamaları (Tiktok, Youtube vb.)	12	11,4
Oyun uygulamaları (Candy crush, kâğıt oyunu, araba oyunu vb.)	1	0,9
Alışveriş uygulamaları (Trendyol, hepsiburada, letgo vb.)	5	4,8
Mobil bankacılık uygulamaları	1	0,9
Diğer (Twitch, netflix vb.)	1	0,9
Toplam	106	100,0

Tablo 2 (devam): Öğrencilerin kişisel özellikleri (n: 106)

Kişisel özellikler	n	%
Gün içerisinde telefon kullanma amacı*		
Uzaktan eğitim ile derslere, online seminerlere katılmak	95	89,6
Eğitimime katkı sağlayacak araştırmalar yapmak	40	37,7
Sosyal medyada gezinmek, paylaşımında bulunmak	92	86,8
Arkadaş, aile ve akraba ile iletişim kurmak	80	75,5
Oyun oynamak	40	37,7
Müzik dinlemek	87	82,1
COVID-19 ile ilgili bilgilere ulaşmak	34	32,1
Alışveriş sitelerinde gezinmek ve alışveriş yapmak	65	61,3
Haberleri ve güncel olayları takip etmek	75	70,8
İnternette amaçsız vakit geçirmek için gezinmek	46	43,4
Fotoğraf çekmek	62	58,5
Film/dizi izlemek	66	62,3
En çok hangi zamanlarda telefon ile vakit geçirme isteği duyarsınız?		
Canım sıkıldığında	71	67,1
Kendimi yalnız hissettiğimde/tek başımayken	19	17,9
Sosyal medya paylaşımlarını merak ettiğimde	12	11,4
Her boşluk bulduğumda	1	0,9
Ders çalıştıktan hemen sonra	1	0,9
Hiçbir zaman	1	0,9
Canım ne zaman isterse	1	0,9
Telefon kullanma yaşamına zarar veriyor mu?		
Evet	57	53,8
Hayır	7	6,6
Bazen	37	34,9
Emin değilim	5	4,7
Toplam	106	100,0

*birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 2 (devam): Öğrencilerin kişisel özellikleri (n: 106)

Kişisel özellikler	n	%
Telefon kullanma yaşamına hangi yönüne zarar veriyor?		
Sağlık üzerine	17	29,8
Okul performansına	7	12,2
Aile ilişkilerine	4	7,0
Arkadaşlık ilişkilerine	0	0,0
Günlük rutin işlere vakit ayırmaya	27	47,4
Hepsine	1	1,8
Diğer (akıl sağlığına)	1	1,8
Toplam	106	100,0

Tablo 3: Öğrencilerin nomofobi ölçeği puanları (n:106)

Nomofobi Ölçeği	$\bar{X}\pm SS$	Ortanca (min-maks)
Nomofobi toplam puan	83,14±26,82	78,50 (29-140)
Nomofobi alt boyutları		
Bilgiye erişememe	19,74±5,68	19,00 (6-28)
Rahatlıktan feragat etme	20,13±7,79	20,00 (5-35)
İletişim kuramama	27,61±10,48	28,00 (6-42)
Çevrimiçi bağlantıyı kaybetme	15,65±8,17	14,00 (5-35)
	n	%
Nomofobi düzeyi		
Yok	0	0,0
Hafif	22	20,7
Orta	55	51,9
Aşırı	29	27,4
Toplam	106	100,0

Tablo 4: Öğrencilerin kişisel özellikleri ile nomofobi toplam puanlarının karşılaştırılması (n:106)

Kişisel özellikler	n	%	Nomofobi ölçeği toplam puan Ortanca (min-maks)	Nomofobi ölçeği toplam puan $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel analiz	Anlamlı fark (posthoc)*
Cinsiyet						
Kadın	93	87,7	80,00 (29-140)	83,21±26,85	p=0,935	-
Erkek	13	12,3	74,00 (38-129)	82,61±27,68	U=596,000	
Sınıfı						
1.sınıf	62	58,5	86,50 (29-140)	85,96±27,27	p=0,176	-
2.sınıf	44	41,5	73,00 (36-131)	79,15±25,96	U=1153,000	
Akıllı telefonu ne kadar süredir kullanıyor						
1 yıldan az	1	0,9	38,00	38,00	p=0,181	
1-3 yıl	12	11,3	90,00 (44-128)	83,66±25,07	$\chi^2=4,880$	-
4-6 yıl	45	42,5	74,00 (29-131)	79,55±27,61		
6 yıldan fazla	48	45,3	87,50 (44-140)	87,31±25,93		
Toplam	106	100,0				

U: Mann-Whitney U testi; χ^2 : Kruskal Wallis testi, *Anlamlı fark: Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi, p<0,05

Tablo 4 (devam): Öğrencilerin kişisel özellikleri ile nomofobi toplam puanlarının karşılaştırılması (n:106)

Kişisel özellikler	n	%	Nomofobi ölçeği toplam puan Ortanca (min-maks)	Nomofobi ölçeği toplam puan $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel analiz	Anlamlı fark (posthoc)*
Günlük ortalama telefon kullanma süresi						
2 saatten az	5	4,7	68,00 (65-80)	70,80±6,45	p=0,001	1-3 (p=0,039)
2-4 saat	33	31,1	64,00 (36-129)	69,45±21,35	$\chi^2=16,066$	2-3 (p=0,004)
5-7 saat	42	39,6	90,00 (44-140)	87,92±27,19		2-4 (p<0,001)
7 saatten fazla	26	24,6	95,00 (29-131)	95,15±27,43		
Uyanır uyanmaz telefona bakma durumu						
Evet	82	77,4	88,50 (44-140)	89,01±25,30	p<0,001	1-2 (p<0,001)
Hayır	7	6,6	53,00 (46-65)	53,42±6,60	$\chi^2=20,681$	1-3 (p=0,002)
Bazen	17	16,0	60,00 (29-112)	67,05±25,03		
Uyumadan önce telefon kullanma durumu						
Evet	89	84,0	86,00 (29-140)	86,16±27,08	p=0,021	
Hayır	5	4,7	60,00 (46-90)	64,40±16,19	$\chi^2=7,684$	-
Bazen	12	11,3	64,50 (38-105)	68,50±20,96		
Toplam	106	100,0				

U: Mann-Whitney U testi; χ^2 : Kruskal Wallis testi, *Anlamlı fark: Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi, p<0,05

TARTIŞMA

Bu araştırmada ön lisans ameliyathane hizmetleri öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde nomofobi düzeyleri incelenmiştir. Literatürde ön lisans ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin pandemi sürecinde nomofobi durumlarını inceleyen çalışmaya ulaşılamamıştır. Araştırmaya katılanların tamamının bekar olduğu, çoğunlukla kadın ve birinci sınıf öğrencisi olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin günlük ortalama telefon kullanma süresi, uyanır uyanmaz ve uyumadan önce telefona bakma durumlarına göre nomofobi düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuş olup, cinsiyete ve sınıfa göre nomofobi düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Ayrıca ameliyathane hizmetleri öğrencilerinin orta düzeyde nomofobik olduğu saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde pandemi öncesi dönemde üniversite öğrencilerinin nomofobi düzeylerini inceleyen araştırmalarda cinsiyete göre farklı sonuçlar olduğu görülmektedir (16,17,24,25). Bu araştırmada cinsiyete göre bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde pandemi öncesi dönemde öğrencilerle yapılan birkaç

araştırmada ise bu bulguyu destekleyen çalışmalarda yer almaktadır (13,19,26–28). Pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığının incelendiği Atılğan'ın (2020) çalışmasında ve Taşhan ve Ünver'in (2021) çalışmasında da cinsiyete göre nomofobi puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (28,29). Türkiye, Hindistan, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde sağlık alanında bulunan hemşirelik ve tıp gibi üniversite öğrencileri ile yapılan benzer araştırmaların bazılarında ise bu bulgudan farklı olarak kadın öğrencilerin erkeklere göre daha yüksek oranda nomofobiye sahip olduğu belirlenmiştir (9,17,24,25,30). Sonuç olarak araştırma sonuçlarındaki bu çeşitlilik nomofobi açısından kadın öğrencilerin daha riskli olduğunu düşündürse de cinsiyet farklılığının etkisinin net şekilde hala belirlenememiş olduğu söylenebilir. Ayrıca bu çalışmada kadın ve erkek öğrenci sayılarının farklı olması cinsiyete göre nomofobi durumları ile çıkarımda bulunmak için yeterli olmadığı düşünülebilir.

Bu araştırmada, ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin günlük ortalama

telefon kullanma süresi, uyumadan önce ve uyanır uyanmaz telefona bakma durumuna göre nomofobi düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Benzer bir araştırmada da günlük telefon kullanma süresinin fazla olması ile nomofobi düzeyinin yüksek olması arasında bağlantı olduğu görülmektedir (31). Pandemi öncesi Türkiye’de üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada yedi saat ve üzeri telefon kullananların günlük daha az telefon kullananlara göre, uyanır uyanmaz ve uyumadan önce telefonuna bakanların ise diğerlerine göre daha nomofobik oldukları saptanmıştır (24). Türkiye’de hemşirelik ve tıp öğrencilerinin nomofobi düzeylerinin incelendiği bir araştırmada ise beş saatten fazla telefon kullananların, beş saatten daha az kullananlara göre daha yüksek düzeyde nomofobik oldukları belirlenmiştir (31). Benzer şekilde üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin uyanır uyanmaz ve uyumadan önce telefona bakma durumları ile nomofobi düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (17). Pandemi döneminde uzaktan eğitimin yaygınlaşması ve karantina süreçleri nedeniyle öğrencilerin evde yapacak bir

şey bulamamaya bağlı akıllı telefon kullanımlarının artması ile nomofobi riskinin arttığı söylenebilir (32). Bu sonuçlardan yola çıkarak gün içerisinde öğrencilerin telefonla geçirdiği sürenin uzadıkça nomofobi durumlarının arttığı söylenebilir. Bu bağlamda genç nesli oluşturan ve sağlık sisteminin bir parçası olan ameliyathane hizmetleri öğrencilerinin nomofobi durumlarının farkında olunması, akıllı telefon bağımlılığın önlenmesine yönelik girişimler yapılması önem arz etmektedir. Ayrıca öğrencilerin telefonları ile geçirdikleri zamanı azaltacak planlamalar yapılması oldukça önemlidir.

Bu araştırmada ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin orta düzey nomofobik oldukları ve nomofobi ölçeği alt boyutundan en yüksek puanı iletişim kuramama alt boyutundan aldıkları saptanmıştır. Literatür incelendiğinde Türkiye, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde pandemi öncesi üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalarda da benzer bulgular saptanmıştır (9,13,25,31). Türkiye’de hemşirelik öğrencileri ile nomofobiye ilişkin yapılan bir araştırmada öğrencilerin orta düzeyde nomofobiye

sahip oldukları, nomofobi alt boyutlarından en yüksek puanı iletişim kuramama alt boyundan aldıkları belirlenmiştir (24). Sezer ve Atılğan Çifçi'nin (2019) Türkiye'de tıp öğrencileri ile yapılan benzer araştırmanın sonucunda da öğrencilerin orta düzey nomofobik oldukları ve en yüksek puanı iletişim kuramama alt boyutundan aldıkları belirlenmiştir (13). Bu sonuçlara bakıldığında telefon kullanımı çağımızın artık vazgeçilmez bir yaşam şekli olduğunu ortaya koymaktadır. Her ne kadar yaşam şekli olsa bile normalin üzerinde telefon kullanımı özellikle genç nesli telefona bağımlı hale getirebilmektedir. Bu nedenle eğitim kurumlarında öğrencilerin nomofobilerini azaltacak planlamalar yapılması, ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Literatürde pandemi sürecinde ameliyathane hizmetleri öğrencilerinin nomofobi düzeylerini inceleyen araştırmalara ulaşılammıştır fakat pandemi öncesi çeşitli bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar göstermektedir ki nomofobi düzeyleri öğrencilerde gün geçtikçe artmaktadır (9,24,26). Bu durum

gençlerin sağlığını, günlük yaşantısını, aile ve arkadaş çevresini, hareketsiz yaşama bağlı fiziksel sağlıklarını ve benlik saygılarıyla birlikte ruhsal sağlıklarını da birçok boyutta olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca nomofobi düzeyinin artması genç nesli oluşturan öğrencilerde küresel bir sağlık sorunu olan akıllı telefon bağımlılığı riskini de arttırabilmektedir. Özellikle insan sağlığını sürdürmekle uğraşan bir meslek grubu olan ameliyathane hizmetleri öğrencilerinin yüksek nomofobi düzeyine sahip olması hem özel hem de gelecekte meslek yaşamlarında çeşitli problemlere neden olabilecektir.

Geleceğin emanetçisi olan gençlerin nomofobi düzeylerini azaltacak girişimler yapılması son derece önemlidir. İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında ve COVID-19 pandemi sürecinde özellikle akıllı telefon kullanımının bir zorunluluk haline geldiği düşünüldüğünde, öğrencilerin tamamen telefon kullanımını bırakmasının mümkün olmadığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda öğrencilerin günlük rutinlerinde akıllı telefon kullanmalarının en aza indirebilmesi ve evde geçirdikleri zamanı daha etkili kullanabilmelerinin

sağlanması amacı ile yararlı ve kanıta dayalı girişimler planlanıp, uygulamaya geçirilmelidir.

Etik Komite Onayı: Bu araştırma ilgili tüm ulusal düzenlemelere, kurumsal politikalara ve Helsinki Bildirgesi'nin ilkelerine uygundur ve araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (29.04.2021 tarih, 36655 sayılı).

Katılımcı Onamı: Tüm katılımcıların hakları korunmuş ve Helsinki Deklarasyonu'na göre prosedürlerden önce pandemi nedeniyle online ortamda bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Yazar Katkıları: Fikir-S.Ç.İ.; Tasarım-S.Ç.İ., A.Ç.B.; Denetleme-S.Ç.İ.; Kaynaklar-S.Ç.İ., A.Ç.B.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-S.Ç.İ., A.Ç.B.; Analiz ve/veya Yorum-S.Ç.İ., A.Ç.B.; Literatür Taraması- S.Ç.İ., A.Ç.B.; Yazıyı Yazan-S.Ç.İ., A.Ç.B.; Eleştirel İnceleme-S.Ç.İ., A.Ç.B.

Çıkar Çatışması: Yazarların beyan edecekleri çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- Hui DS, Azhar EI, Madani TA, Ntoumi F, Kock R, Dar O, et al. The continuing 2019-nCoV epidemic threat of novel coronaviruses to global health — The latest 2019 novel coronavirus outbreak in Wuhan, China. *Int J Infect Dis.* 2020;91(January):264–6.
- World Health Organization. Q&A on coronaviruses (COVID-19) [Internet]. 2020. Available from: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses>
- Arpacı I, Karataş K, Baloğlu M. The development and initial tests for the psychometric properties of the COVID-19 Phobia Scale (C19P-S). *Pers Individ Dif* [Internet]. 2020;164(May):110108. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110108>.
- Öztürk A. COVID-19 pandemi sürecinde bilişim teknolojileri bağımlılığı. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Derg.* 2021;7(1):195–219.
- Ayar D, Özalp Gerçek G, Özdemir EZ, Bektaş M. The Effect of Problematic Internet Use, Social Appearance Anxiety, and Social Media Use on Nursing Students' Nomophobia Levels. *CIN - Comput Informatics Nurs.* 2018;36(12):589–95.
- Bragazzi NL, Del Puente G. A proposal for including nomophobia in the new DSM-V. *Psychol Res Behav Manag.* 2014;7:155–60.
- Erdem H, Kalkın G, Türen U, Deniz M. Üniversite Öğrencilerinde Mobil Telefon Yoksunluğu Korkusunun (Nomofobi) Akademik Başarıya Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilim Fakültesi Derg.* 2016;21(3):923–36.
- Bhattacharya S, Bashar M, Srivastava A, Singh A. NOMOPHOBIA: NO MOBILE PHONE PHOBIA. *J Fam Med Prim Care.* 2019;8(4):1297.
- Farooqui IA, Pore P, Gothankar J. Nomophobia: an emerging issue in medical institutions? *J Ment Heal* [Internet]. 2018;27(5):438–41. Available from: <https://doi.org/10.1080/09638237.2017.1417564>
- Oliveria-Carrion MA, Ferri-Garcia R, Rueda M del M, Jimenez-Torres MG, Lopez-Torrecillas F. Temperament and characteristics related to nomophobia. *Psychiatry Res* [Internet]. 2018;266(April):5–10. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.04.056>
- Lepp A, Barkley JE, Karpinski AC. The relationship between cell phone use and academic performance in a sample of U.S. college students. *SAGE Open.* 2015;5(1):1–9.
- Darvishi M, Noori M, Nazer MR, Sheikholeslami S, Karimi E. Investigating Different Dimensions of Nomophobia among Medical Students: A Cross-Sectional Study. *Open Access Maced J Med Sci.* 2019;7(4):573–8.
- Sezer B, Atılğan Çiftçi SB. Akıllı telefon kullanımının karanlık tarafı (Nomofobi): Endişelenmemize gerek var mı? *Tıp Eğitimi Dünyası.* 2019;18(54):30–43.
- Turan EZ, Becit İşçitürk G. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Nomofobi Düzeylerinin Çeşitli Faktörler Açısından İncelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Derg.* 2018;9(16):1931–50.
- Prasad M, Patthi B, Singla A, Gupta R, Saha S, Kumar JK, et al. Nomophobia: A cross-sectional study to assess mobile phone usage among dental students. *J Clin Diagnostic Res.* 2017;11(2):ZC34–9.
- Burucuoğlu M. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Nomofobi Düzeyleri Üzerinde Bir Araştırma. *Karabük Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Derg.* 2017;7(2):482–9.

17. Hoşgör H, Tandoğan Ö, Gündüz Hoşgör D. Nomofobinin günlük akıllı telefon kullanım süresi ve okul başarısı üzerindeki etkisi: Sağlık personeli adayları örneği. *Akad Sos Araştırmalar Derg.* 2017;5(46):573–95.
18. Gezgin DM, Hamutoglu NB, Sezen-Gultekin G, Ayas T. The Relationship between Nomophobia and Loneliness among Turkish Adolescents. *Int J Res Educ Sci.* 2018;4(2):358–74.
19. Yorulmaz M, Kırac R, Sabırlı H. Üniversite öğrencilerinde nomofobinin uyku ertelemeye etkisi. *J Soc Humanit Sci Res.* 2018;5(27):2988–96.
20. Eroğlu O, Yıldırım Y. Sosyal Medya Ağlarının Kullanım Amacı ve Bağımlılığının Uyku Kalitesi İle İlişkisinin İncelenmesi. *Türkiye Spor Bilim Derg.* 2017;1(1):1–10.
21. Demir Y, Kumcağız H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derg.* 2019;9(52):23–42.
22. Bartwal J, Nath B. Evaluation of nomophobia among medical students using smartphone in north India. *Med J Armed Forces India [Internet].* 2020;76(4):451–5. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.mjafi.2019.03.001>
23. Yıldırım C, Sumuer E, Adnan M, Yıldırım S. A growing fear: Prevalence of nomophobia among Turkish college students. *Inf Dev.* 2016;32(5):1322–31.
24. Çelik İnce S. Relationship between nomophobia of nursing students and their obesity and self-esteem. *Perspect Psychiatr Care.* 2021;57:753–60.
25. Gutiérrez-Puertas L, Márquez-Hernández V V., São-Romão-Preto L, Granados-Gámez G, Gutiérrez-Puertas V, Aguilera-Manrique G. Comparative study of nomophobia among Spanish and Portuguese nursing students. *Nurse Educ Pract [Internet].* 2019;34(March 2018):79–84. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2018.11.010>
26. Argumosa-Villar L, Boada-Grau J, Vigil-Colet A. Exploratory investigation of theoretical predictors of nomophobia using the Mobile Phone Involvement Questionnaire (MPIQ). *J Adolesc [Internet].* 2017;56:127–35. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.02.003>
27. Gezgin DM, Parlak C. Kosova’ da öğrenim gören öğrenciler arasında nomofobi yaygınlığı. In: 13 Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi. 2018. p. 155–61.
28. Taşhan A, Ünver Z. Sosyal ağ kullanımının akıllı telefon yoksunluğu korkusu (Nomofobi) ile ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *ODÜ Sos Bilim Araştırmaları Derg.* 2021;11(1):41–63.
29. Atılğan SS. Akıllı telefon kullanan üniversite öğrencileri arasında nomofobi düzeyinin belirlenmesi. *Elektron Cumhuriyet İletişim Derg.* 2020;2(2):6–23.
30. Ozdemir B, Cakir O, Hussain I. Prevalence of Nomophobia among university students: A comparative study of Pakistani and Turkish undergraduate students. *Eurasia J Math Sci Technol Educ.* 2018;14(4):1519–32.
31. Birimoğlu Okuyan C, Döner Güner P, Uslusoy Güneş S. Hemşirelik ve Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Nomofobi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Derg.* 2019;8(4):372–82.
32. Arora A, Chakraborty P, Bhatia MPS. Problematic use of digital technologies and its impact on mental health during COVID-19 pandemic: assessment using machine learning [Internet]. Vol. 348, *Studies in Systems, Decision and Control.* Springer International Publishing; 2021. 197–221 p. Available from: http://dx.doi.org/10.1007/978-3-030-67716-9_13